

Vnanji služi pet telesnih nagonov, ti so: oči, učesa, nos, ustno nebo (za Gaumen ni mi pravo slovensko ime znano) i dotik.

(Prih. dalje.)

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skušiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj posebnosti, in postavljaš hkrati nam sebi stalni spominček po prislovcu latinški: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Potujmo, dragi mi gg. sobratje, v duhu od Gradeca naprej proti Dunaju! Zapustivši kolodvor se nam pod sterma pečino, na katere verhuncu žalostno medlijo razvaline starega Gösting-skega gráda, odpre se precej obširna in romantična dolina, skozi katero nas pelje naš daljni pot. Ako je gorovje do Gradeca kazalo le bolj nizke in obrašene hribe, vidimo naprej višje goré, ter med zelenjavami njihovih verhuncev marsikako sterma skalnato pečino. Vendar pa se vozimo, vedno v bližavi reke Mure, skozi in skozi podovolj prijetnih in obljudenih krajih, o katerih bi sicer marskej povesti vedel, kar pa vender ni pravi moj namen, kakor je razvidno tudi iz naslova tega spisa. Osmo postaja za Gradecem je Bruk ob Muri. Tukaj se stekata reka Mura, ki priteče od stranske zapadne doline, in reka Murica, ki priteka od severja. Tudi železnica se loči tú na dvoje. En tir gre za Muro proti Ljubnem (Leoben), in je do tam lastnina južne železnice; naprej pa prekérsti svoje imé kot cesarevič Rudolfova železnica, in se razcepi zopet na dva oddelka, zmed katerih gre levi na Koroško, desni pa proti zgornji Avstriji. Popotniki proti Dunaju pa nadaljujejo svojo vožnjo po glavni črti južne železnice, in sicer od mičnega Bruk-a naprej po prijetni murični dolini (Mürzthal), od kjer dohaja v naše kraje dobro čislana goveja živina murico-dolskega plemena. Človek, po teh krajih vozivši se, ne more tožiti o dolgem času, ker skozi in skozi vidi kaj mikavnega; nočem ga torej motiti pri tem ogledovanju; le od postaje Kapfenberg naprej pokažem mu v duhu k levi stransko dolino, skoz katero dérží cesta na Affenc, čez jezerski verh (Seeberg), ter mimo znamenitega planinskega posestva „Brandhof“ rajnega nadvojvoda Jovana in še bolj znamenitih Marije celjskih plavžev (Gusswerk Maria Zell) do dalječ slovečega romarskega kraja Marija Celje. Kdor ima čas, voljo in količkaj vredjene „finance“, naj si pogleda mimo grede ravnokar imenovane kraje. Zagotovljen naj bo, da se ne bo kesal. Ta stranska pot pa ima še to dobro, da pelje od Marije Celja

po drugi strani, po silno divje-romantičnih in znamenitih krajih ter med nebotičnimi pečinami mimo Mürzstega in Neuberga popotnika zopet k železnici, in sicer v Mürzzuschlagu pod Semernikom, kamor je od Bruka 7 postaj. *)

Od Mürzzuschlag-a naprej se železnica zdajci začne pospenjati navkreber čez goro Semernik (Semering), ki meji Štajersko in Doljno Avstrijo. Na Štajerski strani razun postaje „Špital“ ne vidimo nič posebnega znamenitega; naprej od nje zavozimo pa kmali v glavni semerniški prerov (Tunnel). Pravijo, da bi blizo ene ure moral popotovati, ako bi hotel prehoditi peš ta podzemeljski pot, kar pa gotovo bi ne bilo prijetno. Še tako človeka nekako groza sprehaja, ako ga urni hlapec pelje skozi tamno osérče 3209 čevljev visocega Semernika. Ko privozimo zopet na beli dan, je ravno tako, kakor bi stopili iz kaki zeló tamne klete na svetli dvor. Nahajamo se namreč zdajci ravno na kolodvoru postaje „Semering“ in sicer na veliko večji višini, kakor je bila unkraj prerova na štajerski strani. Tudi okolica je vsa spremenjena, divje - romantična. Razgled od tod je zeló obširen, znamenit; pa tudi kolodvor sam na sebi ima neko posobnost, katera naj se ne prezre. Postavljen je namreč tù zal spominek bistrournemu Ghega-tu, ki je zidal železnico čez to gorovje, ter ima ohraniti ime in spomin njegov prihodnjim rodovom. — Ako je težko pihal „lukamatija“, ko nas je na štajerski strani peljal navkreber, pa sedaj nasproti zavirati morajo še skor hujše, da opovirajo preurno vožnjo navzdol. Še tako se ovijajo v naglem derdranji železnični vlaki okrog gorskih herbtoev enako strahovito-velikanskemu železnemu zmaju. Bog obvaruj, ko bi všel vlak na kakem nevarnem mestu iz tira; vse bi moglo konec vzeti.

Tù naj bode tudi opomnjeno, da je svetovati vsem onim, ki popotujejo na Dunaj, da naj svojo pot vravnajo tako, da se nazaj gredé vozijo po dnevi čez Semernik. Na avstrijski strani so namreč po večjem vse znamenitejše stavbe te velikanske gorske železnice, in ker se navkreber veliko počaseneje vozi, tudi človek marsikako reč vsaj po večjem ložej pogleda; se pravi: kolikor sploh železnična vožnja gledovanja dopušča. —

Še le v Glognitz-u, na četrti postaji od verha semernikovega, pride železnica zopet v ravnino, in odslej gre v urni vožnji čez „kamnito polje“ proti Dunajskemu Novomestu. Tukaj se loči zopet en oddelek južne železnice od glavnega tira, ter pelje proti Oedenburg-u in na doljno Ogersko. Kolikor bližje se popotnik od tlej naprej primakuje Dunaju, toliko bolj se mu odpira svet; tergi, vasí kakor tudi posamesna poslopja, mimo katerih se vozi, pa mu tudi oznanuje v stavbah svojih

*) Več o teh krajih sezamore brati v „Danici“ l. 1870. v spisu „Romanje v Marjano Celje.“

bližavo cesarske metropole. Še enkrat se cepi od glavne železnica stranska, v Mödling-u namreč, od kjer pelje na cesarsko posestvo in grajščino Laksenburg; od tukaj je do Dunaja sicer še 5 postaj, al silno so blizo ena pri drugi; vasi, fábrik, grajščin in poletnih stanovališč pa je odslej toliko, da bi človek smel takorekoč že vse za Dunaj imeti in šteti, ter mu je toraj težko reči: ravno tukajle se Dunaj pričénja. Postaji Hetzendorf in Meidling peljate že mimo zapadnega dela ogromnega mesta, ki je videti iz daljave pravo hišno morje. Poslednjič zavozi vlak v glavni južni kolodvor, in konduktér zakriči: „Wien“. —

(Dalje prihodnjíc.)

Metelko

slovenskem slovstvu.

49. Kakor za male šole na kmetih, v mestu pa za rokodelske in obertnijske, za ktere je Metelko pomenljivo odločil še posebej: „Jährlich 15 fl. einem Schuldiener oder Praeparanden als Honorar, dass er während des zweistündigen katechetischen Unterrichtes für Lehrjungen an Sonn- und Feiertagen durch Ueberwachung das Schwätzen verhindert, wodurch der Unterricht fruchtbarer wird;“ — tako je poskerbel za srednje šole gimnazijske, kamor je ubožnici volil 200 gld., trem poštenim pa pridnim učencem milodare po 80 gld., Alojznici 1000 gld.; pa tudi viših — bogoslovnih — ni pozabil, kajti sporočil je razun svojih duhovskih bukev nepremožnim novoposvečenim duhovnikom 500 gld. itd. —

Tako je lépo svoje premoženje obrnil Metelko vse lepó v dobre namene in blage naprave. Da si ga je nabral toliko, k temu je precej mu pripomogel neki tergovec ljubljanski Dežman izročivši mu nekoliko svoje lastnine, naj jo on po svoji previdnosti obrača blagodarno. To je bil tisti Dežman, kateri je tolikanj čislal Metelčico, da je svojo hišo dal si opisati v njej z reki iz svetega pisma, na pr. „Ako Gospod hiše ne zida, se zastonj trudijo, kateri jo zidajo; ako Gospod mesta ne varuje, zastonj čujejo, kateri ga varujejo“ itd., kar so poslej zazidali, češ, sedaj je istina le „videz pa pinez“?! To je bil tisti Dežman, kateri ima na mirji ali pokopališču sv. Krištofa poleg Zupana edin še v Metelčici napis na svojem spominku. Obema napisoma se zna roka Metelkova; toraj naj se, če prav le v Gajici, ponatisneta tukaj in — izvirna celó sama po sebi — ohranita zanamcem!